

ĐẠI HỌC HUẾ
TRƯỜNG ĐẠI HỌC LUẬT

TS. NGUYỄN DUY PHƯƠNG
ThS. TRẦN VIỆT DŨNG (Đồng chủ biên)
ThS. NGUYỄN THỊ HOÀI PHƯƠNG

GIÁO TRÌNH
LUẬT HIẾN PHÁP VIỆT NAM
(PHẦN 1)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC HUẾ
Huế, 2015

Biên mục trên xuất bản phẩm của Thư viện Quốc gia Việt Nam

Nguyễn Duy Phương

Giáo trình Luật Hiến pháp Việt Nam / Nguyễn Duy Phương, Trần Việt Dũng (ch.b.), Nguyễn Thị Hoài Phương. - Huế : Đại học Huế. - 24cm

ĐTTS ghi: Đại học Huế. Trường đại học Luật. - Thư mục: tr. 192-194

Ph.1. - 2015. - 194tr.

1. Luật Hiến pháp 2. Việt Nam 3. Giáo trình
342.59702 - dc23

DUH0079p-CIP

LỜI NÓI ĐẦU

Luật Hiến pháp Việt Nam là ngành luật chủ đạo trong hệ thống pháp luật Việt Nam. Các chế định, quy phạm của luật Hiến pháp Việt Nam là cơ sở pháp lý cho việc xây dựng, bổ sung, sửa đổi hoặc hủy bỏ các chế định, quy phạm của các ngành luật khác trong hệ thống Việt Nam. Vì vậy, muốn tìm hiểu hệ thống pháp luật của Việt Nam phải bắt đầu từ luật Hiến pháp Việt Nam. Sự hiểu biết luật Hiến pháp Việt Nam đóng góp vai trò rất quan trọng cho sự nghiệp phát triển của khoa học pháp lý Việt Nam.

Nhằm phục vụ tốt hơn cho công tác giảng dạy và học tập môn luật Hiến pháp Việt Nam cho sinh viên Trường Đại học Luật, Đại học Huế, chúng tôi tiến hành biên soạn Giáo trình *Luật Hiến pháp Việt Nam - phần I* để phục vụ sinh viên.

Trong quá trình biên soạn, Giáo trình này chắc chắn vẫn còn những hạn chế nhất định. Tác giả mong muốn nhận được nhiều ý kiến đóng góp của các cán bộ giảng dạy và sinh viên Trường Đại học Luật, Đại học Huế và các bạn đọc khác để việc xuất bản Giáo trình *Luật Hiến pháp Việt Nam* lần sau sẽ được tốt hơn.

TM. Nhóm tác giả
TS. Nguyễn Duy Phương

MỤC LỤC

	Trang
CHƯƠNG 1. NHỮNG KHÁI NIỆM CƠ BẢN VỀ NGÀNH LUẬT HIẾN PHÁP VIỆT NAM	13
1. Đối tượng điều chỉnh và phương pháp điều chỉnh của ngành luật Hiến pháp Việt Nam	13
1.1. Đối tượng điều chỉnh của ngành luật Hiến pháp Việt Nam	13
1.2. Phương pháp điều chỉnh của ngành luật Hiến pháp Việt Nam	14
2. Quy phạm pháp luật Hiến pháp Việt Nam và quan hệ pháp luật Hiến pháp Việt Nam	15
2.1. Quy phạm pháp luật Hiến pháp Việt Nam	15
2.2. Quan hệ pháp luật Hiến pháp Việt Nam	16
3. Hệ thống ngành luật Hiến pháp Việt Nam	18
4. Nguồn của ngành luật Hiến pháp Việt Nam	21
5. Vị trí của ngành luật Hiến pháp Việt Nam trong hệ thống pháp luật Việt Nam	22
CHƯƠNG 2. KHOA HỌC LUẬT HIẾN PHÁP VIỆT NAM VÀ MÔN HỌC LUẬT HIẾN PHÁP VIỆT NAM	24
1. Khoa học luật Hiến pháp Việt Nam	24
1.1. Cơ sở lý luận của khoa học luật Hiến pháp Việt Nam	24
1.2. Đối tượng nghiên cứu của khoa học luật Hiến pháp Việt Nam	25
1.3. Phương pháp nghiên cứu của khoa học luật Hiến pháp Việt Nam	26
1.4. Hệ thống khoa học luật Hiến pháp Việt Nam	27
1.5. Vị trí của khoa học luật Hiến pháp Việt Nam trong hệ thống các khoa học pháp lý	28
2. Môn học luật Hiến pháp Việt Nam	28
CHƯƠNG 3. NHỮNG VẤN ĐỀ CƠ BẢN VỀ HIẾN PHÁP	30
1. Khái niệm, nguồn gốc và bản chất của Hiến pháp	30
1.1. Khái niệm Hiến pháp	30

1.2. Nguồn gốc của Hiến pháp	31
1.3. Bản chất của Hiến pháp	31
2. Sự ra đời và phát triển của Hiến pháp tư sản	32
2.1. Cách mạng tư sản và Hiến pháp tư sản	32
2.2. Sự phát triển của Hiến pháp trong xã hội tư sản	33
3. Sự ra đời và phát triển của Hiến pháp xã hội chủ nghĩa	35
3.1. Khái quát sự ra đời và phát triển của Hiến pháp xã hội chủ nghĩa	35
3.2. Bản chất, nội dung của Hiến pháp xã hội chủ nghĩa	36
3.3. Hiến pháp xã hội chủ nghĩa - Luật cơ bản của Nhà nước xã hội chủ nghĩa	38
4. Phân loại hiến pháp	39
4.1. Theo hình thức Hiến pháp	39
4.2. Theo tính chất nội dung của Hiến pháp	40
4.3. Căn cứ vào thủ tục sửa đổi Hiến pháp	40
4.4. Căn cứ vào bản chất Hiến pháp	41
5. Bảo vệ Hiến pháp (giám sát Hiến pháp)	42
CHƯƠNG 4. SỰ RA ĐỜI VÀ PHÁT TRIỂN CỦA NỀN LẬP HIẾN VIỆT NAM (LỊCH SỬ LẬP HIẾN VIỆT NAM)	45
1. Tư tưởng lập hiến trước cách mạng tháng Tám năm 1945	45
2. Hiến pháp năm 1946	47
2.1. Hoàn cảnh ra đời của Hiến pháp năm 1946	47
2.2. Nội dung cơ bản của Hiến pháp năm 1946	48
2.3. Ý nghĩa của Hiến pháp năm 1946	50
3. Hiến pháp năm 1959	51
3.1. Hoàn cảnh ra đời của Hiến pháp năm 1959	51
3.2. Nội dung cơ bản của Hiến pháp năm 1959	52
3.3. Ý nghĩa của Hiến pháp năm 1959	56

4. Hiến pháp năm 1980	57
4.1. Hoàn cảnh ra đời của Hiến pháp năm 1980	57
4.2. Nội dung cơ bản của Hiến pháp năm 1980	57
4.3. Ý nghĩa của Hiến pháp năm 1980	62
5. Hiến pháp năm 1992	63
5.1. Hoàn cảnh ra đời của Hiến pháp năm 1992	63
5.2. Nội dung cơ bản của Hiến pháp năm 1992	64
5.3. Ý nghĩa của Hiến pháp năm 1992	68
6. Hiến pháp năm 2013	73
6.1. Hoàn cảnh ra đời của Hiến pháp năm 2013	73
6.2. Nội dung cơ bản của Hiến pháp năm 2013	74
6.3. Ý nghĩa của Hiến pháp năm 2013	81
7. Một số đặc trưng cơ bản của lịch sử lập hiến Việt Nam	85
CHƯƠNG 5. CHẾ ĐỘ CHÍNH TRỊ CỦA NƯỚC CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM	86
1. Khái niệm chế độ chính trị	86
2. Bản chất của Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam	87
3. Quyền lực nhân dân và các hình thức thực hiện quyền lực nhân dân	91
3.1. Khái niệm quyền lực nhân dân	91
3.2. Các hình thức thực hiện quyền lực nhân dân	92
4. Hệ thống chính trị của nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam	93
4.1. Khái niệm và những đặc trưng cơ bản của hệ thống chính trị của nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam	93
4.2. Vị trí, vai trò của Đảng cộng sản Việt Nam trong hệ thống chính trị	59
4.3. Vị trí, vai trò của Nhà nước trong hệ thống chính trị	98
4.4. Vị trí, vai trò của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức thành viên	99

5. Chính sách đoàn kết và đường lối dân tộc của Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam	103
6. Quốc kỳ, Quốc huy, Quốc ca, Quốc khánh, Thủ đô nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam	105
CHƯƠNG 6. CHÍNH SÁCH KINH TẾ, XÃ HỘI, VĂN HÓA, GIÁO DỤC, KHOA HỌC, CÔNG NGHỆ VÀ MÔI TRƯỜNG	107
1. Khái niệm về chính sách kinh tế, xã hội, văn hóa, giáo dục, khoa học, công nghệ và môi trường	107
2. Chính sách kinh tế	108
3. Chính sách xã hội	109
4. Chính sách văn hóa	110
4.1. Xây dựng nền văn hóa mang tính tiên tiến	111
4.2. Xây dựng nền văn hóa mang tính dân tộc	114
5. Chính sách giáo dục	116
5.1. Mục đích của chính sách giáo dục của Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam	116
5.2. Nội dung cơ bản của chính sách giáo dục của Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam	117
6. Chính sách khoa học và công nghệ	122
6.1. Phát triển khoa học và công nghệ là quốc sách hàng đầu, giữ vai trò then chốt trong sự nghiệp phát triển kinh tế - xã hội của đất nước	122
6.2. Nhà nước ưu tiên đầu tư và khuyến khích tổ chức, cá nhân đầu tư nghiên cứu, phát triển, chuyển giao, ứng dụng có hiệu quả thành tựu khoa học và công nghệ	123
6.3. Nhà nước bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ	125
6.4. Nhà nước bảo đảm quyền nghiên cứu khoa học và công nghệ; tạo điều kiện để mọi người tham gia và được thụ hưởng lợi ích từ các hoạt động khoa học và công nghệ	126
7. Chính sách bảo vệ môi trường	127

7.1. Quản lý, sử dụng hiệu quả, bền vững các nguồn tài nguyên thiên nhiên; bảo tồn thiên nhiên, đa dạng sinh học	127
7.2. Chủ động phòng, chống thiên tai, ứng phó với biến đổi khí hậu	128
7.3. Khuyến khích mọi hoạt động bảo vệ môi trường	129
7.4. Phát triển, sử dụng năng lượng sạch, năng lượng tái tạo	130
7.5. Xử lý nghiêm các tổ chức, cá nhân gây ô nhiễm môi trường, làm suy kiệt tài nguyên thiên nhiên và suy giảm đa dạng sinh học	131
CHƯƠNG 7. CHÍNH SÁCH ĐỐI NGOẠI, QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH QUỐC GIA	133
1. Khái quát chính sách đối ngoại của Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam qua các bản hiến pháp	133
2. Chính sách đối ngoại của Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam	136
2.1. Nhiệm vụ của công tác đối ngoại	136
2.2. Nội dung cơ bản của chính sách đối ngoại của Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam theo Hiến pháp năm 2013	137
3. Chính sách quốc phòng và an ninh quốc gia	141
3.1. Trách nhiệm và phương hướng xây dựng quân đội nhân dân	143
3.2. Trách nhiệm và phương hướng xây dựng công an nhân dân	144
3.3. Trách nhiệm của các cơ quan nhà nước, các tổ chức xã hội, tổ chức kinh tế và công dân	144
CHƯƠNG 8. QUYỀN CON NGƯỜI, QUYỀN VÀ NGHĨA VỤ CƠ BẢN CỦA CÔNG DÂN	146
1. Khái niệm quyền con người, quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân	146
1.1. Khái niệm quyền con người	146
1.2. Khái niệm quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân	147
1.3. Mối quan hệ giữa quyền con người và quyền cơ bản của công dân	147

2. Sự phát triển của chế định quyền con người, quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân	148
2.1. Quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân Việt Nam theo Hiến pháp năm 1946	148
2.2. Quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân theo Hiến pháp năm 1959	149
2.3. Quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân theo Hiến pháp năm 1980	149
2.4. Quyền con người, quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân theo Hiến pháp năm 1992	150
2.5. Quyền con người, quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân theo Hiến pháp năm 2013	151
2.6. Những đặc trưng cơ bản của sự phát triển chế định quyền con người, quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân qua các bản Hiến pháp	153
3. Những nguyên tắc Hiến pháp về quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân	157
3.1. Nguyên tắc công nhận, tôn trọng, bảo vệ, bảo đảm các quyền con người, quyền công dân	157
3.2. Nguyên tắc quyền công dân không tách rời nghĩa vụ công dân	158
3.3. Nguyên tắc mọi công dân đều bình đẳng trước pháp luật	158
3.4. Nguyên tắc bảo đảm tính khả thi của các quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân	159
4. Phân loại các quyền con người, quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân	159
4.1. Các quyền về tự do dân chủ và tự do cá nhân	159
4.2. Các quyền về chính trị	161
4.3. Các quyền về kinh tế, văn hóa, xã hội	162
4.4. Các nghĩa vụ cơ bản của công dân	163
4.5. Quyền và nghĩa vụ của người nước ngoài cư trú ở Việt Nam	163

CHƯƠNG 9. QUỐC TỊCH VIỆT NAM	165
1. Khái niệm quốc tịch	165
1.1. Định nghĩa	165
1.2. Cơ sở cho sự ra đời và tồn tại của quốc tịch	165
1.3. Quốc tịch với vấn đề quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân	165
2. Khái quát pháp luật các nước trên thế giới về quốc tịch	166
2.1. Nguyên tắc xác định quốc tịch gốc (quốc tịch nguyên thủy)	166
2.2. Vấn đề thay đổi quốc tịch	166
3. Luật quốc tịch Việt Nam	167
3.1. Những quy định chung	167
3.2. Có quốc tịch Việt Nam	169
3.3. Mất quốc tịch Việt Nam	177
3.4. Thay đổi quốc tịch của người chưa thành niên	183
3.5. Trách nhiệm của các cơ quan nhà nước về quốc tịch	184
PHẦN CÂU HỎI HƯỚNG DẪN ÔN TẬP VÀ BÀI TẬP	186
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	192